

DEMO – Developing Modernized Curricula on Immigrants' Lives in Israel
585583-EPP-1-2017-1-IL-EPPKA2-CBHE-JP

תיעוד בעל פה

בטינה דיורסי, דוקטורנטית

מקורה של שיטת התיעוד בעל פה הוא במדעי ההיסטוריה. נרטיבים של עדים הם מקור מידע חשוב לצד מקורות אחרים, כמו מסמכים. אבל, כיום נרטיבים של זיכרון משמשים לא רק במדעי ההיסטוריה אלא בהקשרים רבים אחרים. תיעוד בעל פה אוסף עדויות של אנשים על ההתנסויות שלהם. בעזרת זיכרונות משוחזרים אלה על חיי יומיום, ניתן לאסוף ולשמר סיפורי חיים. שימור של סיפורים אלה מרכזי כיוון שהיסטוריה מורכבת מסיפורים ומהווה בסיס חיוני לזהויות אישיות וקולקטיביות. הדבר נכון במיוחד במקרה של קבוצות מיעוט וקבוצות פגיעות. מטרתו של תיעוד בעל פה היא קודם כל, לשמר את הזיכרונות, התנסויות, חוויות ותובנות של הדור המבוגר בעבור הדור הצעיר.

הרציונל

בליבו של התיעוד בעל פה עומדים סיפורים של עדים. על מנת לאסוף סיפורים אלה, יש לקיים ראיונות. כיוון שהעניין הוא בנרטיב חופשי, רצוי להימנע מהוראות נוקשות לראיון. ההפך, יש לעודד את העדים לספר את הסיפור שלהם באופן חופשי תוך בחירת ההדגשים שלהם והצגת תפיסתם בנוגע למצב המתואר. חשובים במיוחד הם הניתוח והפרשנות של הנרטיב אחרי הריאיון. יש לזכור כי המספרים מוסרים את המציאות כפי שהם חווים ומפרשים אותה. אין משמעות הדבר שסיפוריהם בלתי מהימנים אלא, שעל מנת לפרשם, יש להביא בחשבון את הרקע וההקשר הייחודיים למספרים (Thompson & Bornat, 2017).

דרישות ארגוניות, ציוד וחומרים

אין צורך בחומרים רבים לשם יישום של פרויקט תיעוד בעל פה. נחוצים רק כלים לתיעוד הריאיון, כמו מצלמה ואמצעי הקלטה קולית. יש לקבל מראש את הסכמת המרואיינים להקלטת הריאיון. בהתאם להקשר של הריאיון, עשוי לעלות צורך להסתיר את זהותו של המספר ולהציג את הדברים באופן אנונימי. בכל מקרה, יש לנהוג ברגישות בחומר שנאסף. על מנת לעבד את הנתונים, יש צורך במחשב ותוכנות מתאימות וכן באמצעים לשם שימור הנתונים.

נגישות ושיתוף פעולה

לשם תיעוד על פה חשוב קודם כל, למצוא את העדים המתאימים ושנית, לבנות איתם יחסי אמון. צוות הפרויקט יכול לפגוש את העדים במקום ניטרלי, ציבורי. יש מי שיעדיפו להתראיין בביתם, ולכלול בראיון חפצים שונים שקשורים לאירועים עליהם נסוב הסיפור. ניתן גם להזמין את המרואיינים לשיעור על מנת שיציגו בפני קבוצה גדולה של סטודנטים. יש לכבד את רצונותיהם של המרואיינים לפרטיות או אנונימיות ולהכין היטב את הריאיון.

DEMO – Developing Modernized Curricula on Immigrants' Lives in Israel
585583-EPP-1-2017-1-IL-EPPKA2-CBHE-JP

איך מיישמים פרויקט תיעוד בעל פה:

אלה הצעדים שעל פיהם מחלקת Moyer (1999) פרויקט של תיעוד בעל פה:

1. ניסוח של שאלה מרכזית
2. תכנון הפרויקט: מה התוצר הרצוי, תקציב, פרסום, הערכה, צוות, ציוד ומסגרת הזמן
3. בדיקת רקע
4. ביצוע ראיונות
5. ניתוח ראיונות
6. מחקר הערכה ויישום ההבנות על סיבוב נוסף של שלבים 1-7.
7. ארגון והצגת הממצאים.
8. שימור ארכיוני של החומרים.

תוצרים:

תיעוד בעל פה יכול לשמש לגילוי, פירוש ושימור של מגוון סיפורים. סיפורים מחיי היומיום של עדים עשויים לתת לסטודנטים מבט חדש על תופעות שעד עתה למדו עליהם רק מספרי לימוד. נרטיבים אלה חשובים גם לעניין זהויות ותחושות שייכות. המספרים והמאזינים יכולים לחוות מחדש חוויות של הדרה ואפליה, ולתת להם משמעות חדשה. חשוב לנתח ולפרש את הסיפורים בזהירות ורגישות יחד עם סטודנטים על מנת שיסייעו לבניית דימוים של העצמי ושל האחר וישמרו מקור מידע חשוב לדורות הבאים.

קריאה מומלצת:

Atkinson, P. (Ed.) (2007). *Narrative methods. Oral history and testimony*. London: Sage.

Dunaway, D. K., & Baum, W. K. (Eds.) (1996). *Oral History – An Interdisciplinary Anthology* (2nd Ed.). London: Sage.

Thompson, P., & Bormat, J. (2017). *The Voice of the Past* (4th Ed.). New York: Oxford University Press.

Ritchie, D. A. (Ed.) (2011). *The Oxford Handbook of Oral History*. New York: Oxford University Press.

קישורים:

האגודה הישראלית לתיעוד בעל פה:

<http://old.hum.huji.ac.il/units.php?cat=4236&incat=4228>

Baylor Institute for Oral History: <https://www.baylor.edu/oralhistory/>

Step-by-Step Guide to Oral History by Judith Moyer:

http://dohistory.org/on_your_own/toolkit/oralHistory.html